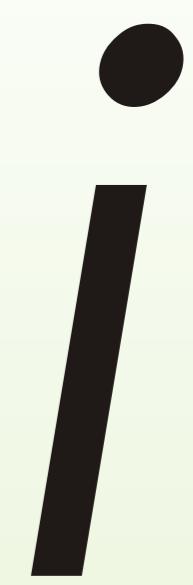

Ekochodník

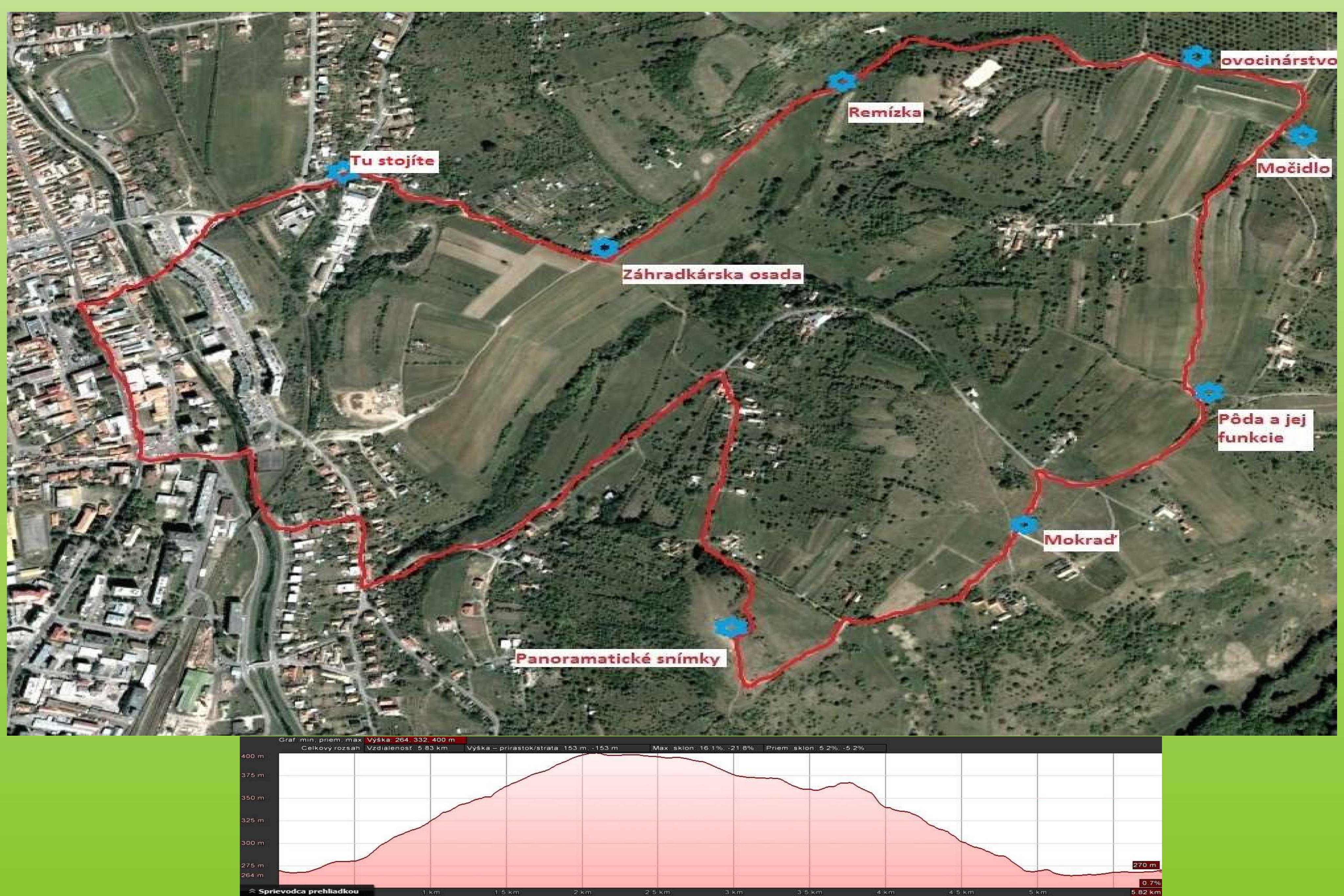
Ekochodník

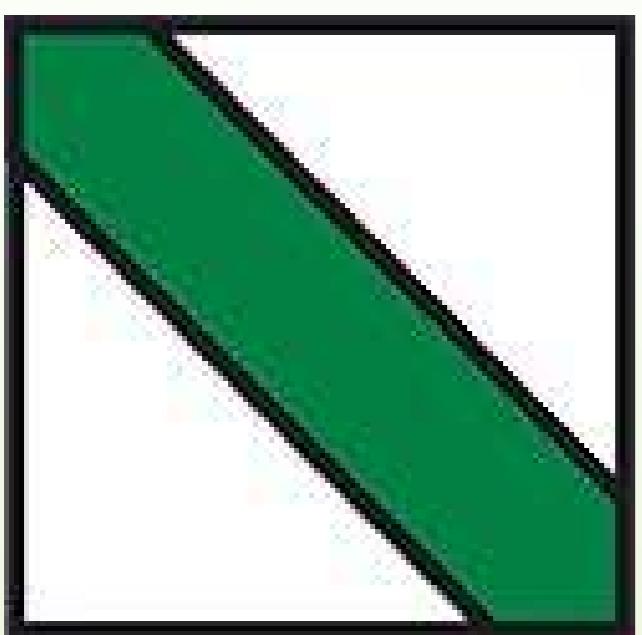
“Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba”

Náučný ekochodník “Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba” bol vybudovaný mestom Krupina a finančne bol podporený nadáciou Orange. Tento chodník v dĺžke 6 km slúži pre environmentálnu výchovu a predstavuje na 6-tich informačných paneloch biotopy vo východnej časti katastrálneho územia Krupiny, cez ktoré trasa chodníka prechádza. V rámci tohto projektu boli vyrobené aj panoramatické snímky na výhliadke strážnej veže Vartovky, ktoré informujú o objektoch, ktoré možno z veže pozorovať. Patronát nad týmto chodníkom budú mať žiaci ZŠ E. M. Šoltésovej, ktorí sa budú starať o údržbu chodníka.

Názov Ekochodníka “Spoznávajme kraje svoje a spoznáme samých seba” upozorňuje na význam vzdelávania, pretože iba uvedomely človek si je vedomý dôsledkov svojich činov na prírodu. Andrej Kmet, zakladateľ národného múzea Slovákov, ktorý pôsobil v našom kraji, si bol toho vedomý a preto použil túto vetu v diele *Veleba Sitna* ako predpoklad pre poznanie súvislostí a ochranu našej krajiny.

Záhradkárska osada

Ekochodník

“Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba”

1

Na Slovensku je záhradníčenie veľmi populárne a značne rozšírené. Záhrady a predzáhrady má okolo 800 000 rodín. Plocha na ktorej hospodária, predstavuje okolo 78 000 ha

(foto: Ing. Matúš Hríbik)

Pestovateľské zameranie záhrad je úžitkové až okrasno-úžitkové a len päťina má čisto okrasný charakter. Takéto záhradkárenie výrazne prispieva k správnej výžive obyvateľstva. Navyše znamená aj významný prvok v snahe o usporiadanie, skrášľovanie a ochranu našej prírody. Záujmovú oblasť vhodne organizačne zabezpečuje Slovenský zväz záhradkárov a vedomostne obohacujú odborné školy a univerzity. Stojíme na okraji záhradkárskej osady na lokalite Bárlove sady, kde veľa obyvateľov sídlisk trávi aktívne svoj voľný čas.

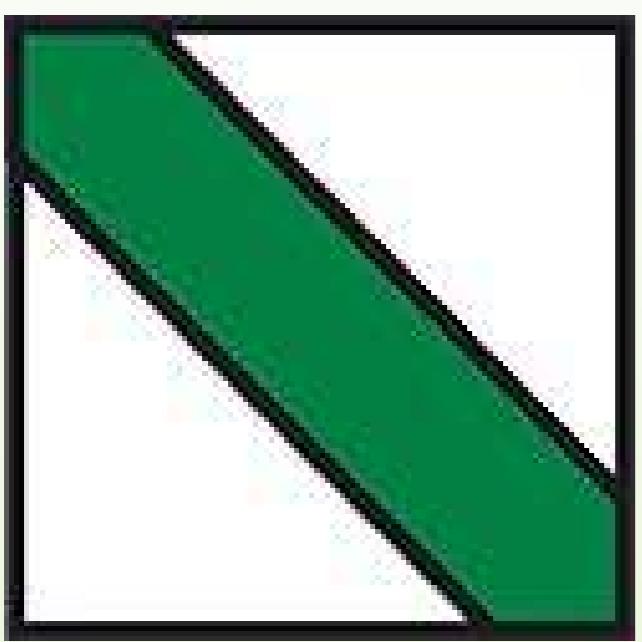
Kvety aksamietnice odpudzujú hmyzích škodcov kapusty
(foto: Ing. Matúš Hríbik)

Jarný aspekt zeleninového záhonu
(foto: Ing. Matúš Hríbik)

Niektoré druhy rastlín sa vzájomne podporujú v raste, odolnosti proti chorobám a škodcom, iné sa neznášajú a vzájomne si škodia. Priaznivé vzťahy sú : cibuľa - mrkva, cibuľa - rajčiak, šalát - red'kovka, jahody - cesnak. Nepriaznivé: cibuľa - zemiaky, cibuľa - kapusta, cibuľa - cesnak.

“Beda, kto v mori vidí iba vodu, kto nepočuje nemú prírodu, kto v skalách vidí iba skaly”
Andrej Sládkovič

Remízka

Ekochodník

“Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba”

2

Remízka - je spoločenstvo drevín, lesík, hájik v nezalesnenej krajine.

Remízky plnia v krajinе dôležité stabilizačné funkcie (foto: Ing. Andrea Diviaková)

Lesy, stromoradia, najrozličnejšie zárasty krovín, brehové porasty, vetrolamy a pod., sú dôležitým krajinotvorným prvkom, ktorý dotvára krajinný obraz. Spoločenstvá drevín a kríkov zvyšujú biodiverzitu krajiny, teda vytvárajú vhodné podmienky pre život rastlín a živočíchov, čím sa zlepšuje ekologická stabilita a priestorová štruktúra krajiny. Nemenej dôležitá je aj pôdoodchranná, protierózna funkcia remízok (zasakovacie pásy, vetrolamy...)

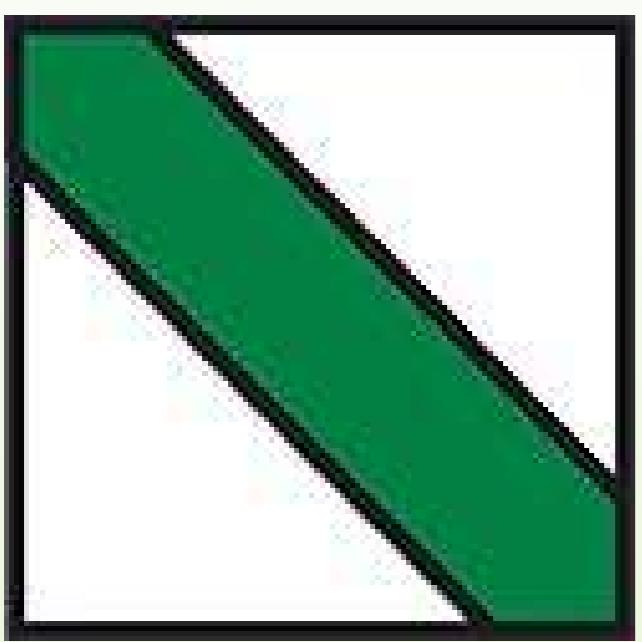
Viete, že...?

Výmera lesov na Slovensku je **2 012 414 ha** (rok 2012), čo predstavuje 41 % územia Slovenska. Okrem uvedenej výmery sa na Slovensku eviduje 38 727 ha poľnohospodárskych pozemkov pokrytých lesnými drevinami. Ak pripočítame plochu brehových porastov, remízok, parkov záhrad, jednotlivovo roztrúsených drevín a ich spoločenstiev v krajinе, zistíme, že dreviny a ich spoločenstvá sa vyskytujú takmer na polovici územia našej vlasti.

Viete, že...?

Kým mestský vzduch obsahuje v lete 36 000 patogénnych baktérii v 1 m^3 vzduchu, v lese sa v tom istom objeme vyskytuje iba 500 baktérii.

(zdroj: prof. Vladimír Čaboun, Národné lesnícke centrum)

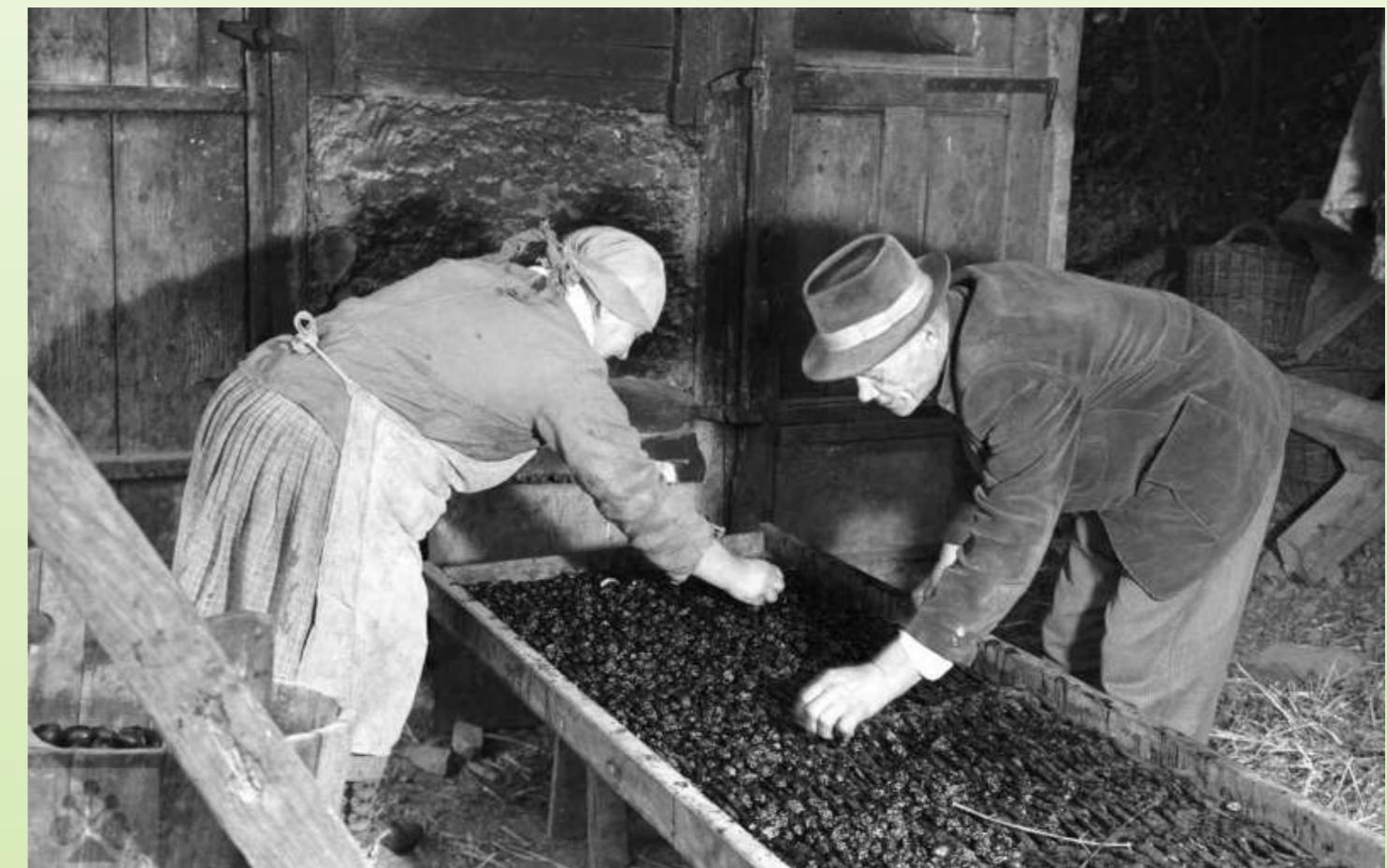
Ovocinárstvo

Ekochodník

“Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba”

3

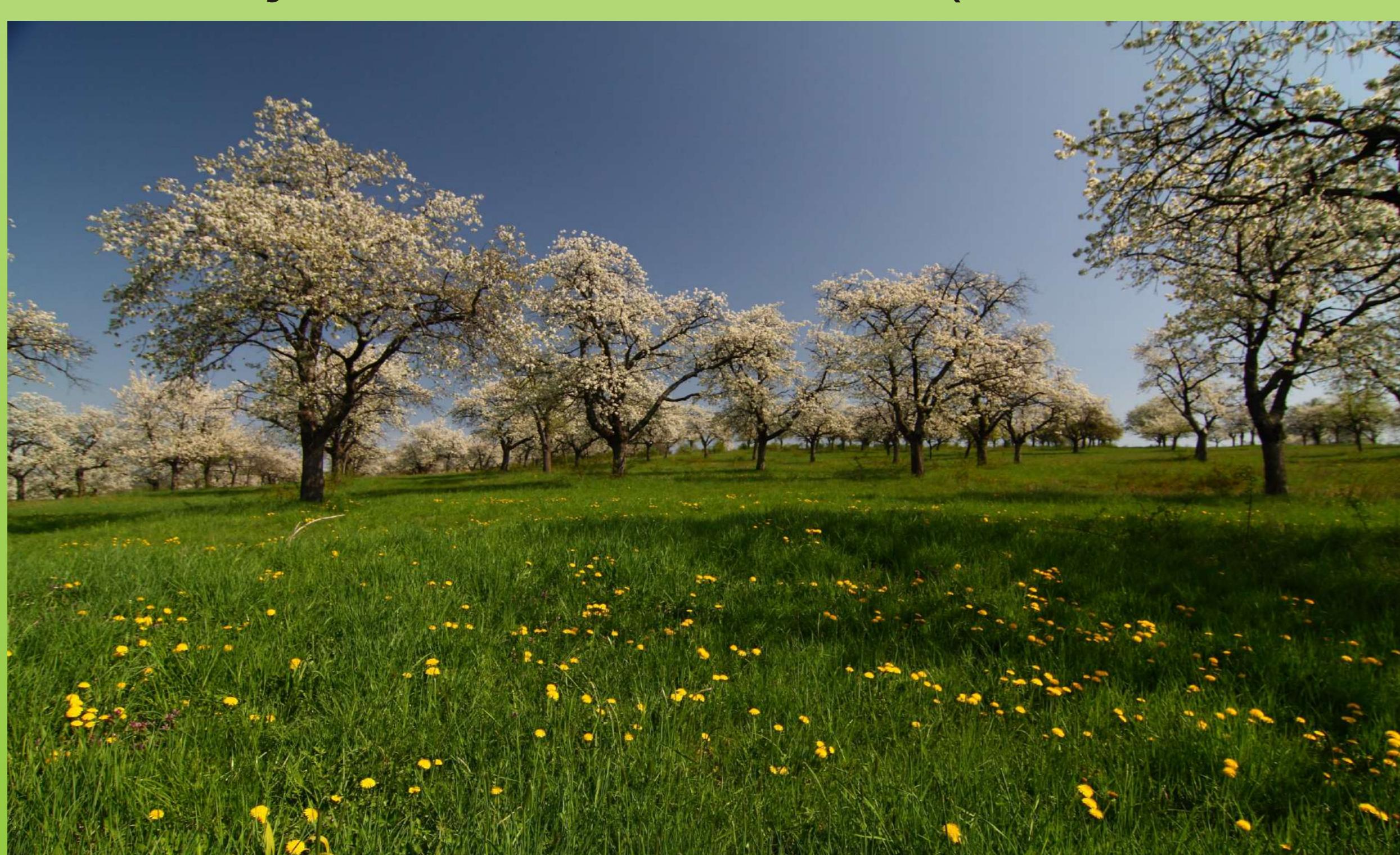
Pre Krupinu bolo a je charakteristické laznícke (kopaničiarske) osídlenie, kde sa dodnes pestujú ovocné stromy: jablká - hontianske jablko “končiarky”, kožovky, bosmanky, čerešne - krupinské dudečky, bystrické slivky, jedinečné oskoruše (očkohrušky), drevené jahody, ako aj gaštany jedlé s mimoriadne veľkými a vzácnymi solitérmi.

Sušenie ovocia v minulosti

Štatistické údaje z konca 19. storočia svedčia o tom, že Hontianska župa patrila v tom čase čo do kvantitatívneho objemu a druhovej štruktúry produkcie medzi popredných producentov ovocia v Uhorsku. Hontiansku župu preslávili predovšetkým čerešne, pestovanie ktorých bolo rozšírené najmä v oblasti Krupiny.

Ovocie bolo nielen sezónnou pochúťkou, ale aj dôležitou zložkou stravy a zdrojom rodinných príjmov. Konzumovalo sa v čerstvom i konzervovanom stave – sušené, uvarené na lekvár, vydestilované po vykvasení na alkohol. Čerstvé i spracované ovocie sa predávalo na trhoch a prostredníctvom podomového obchodu. Ovocie sa vozilo železnicou do Budapešti, a po v z n i k u Č e s k o s l o v e n s k e j r e p u b l i k y a j d o severnejších častí Slovenska (Zvolen, Banská Bystrica), ba až na Moravu.

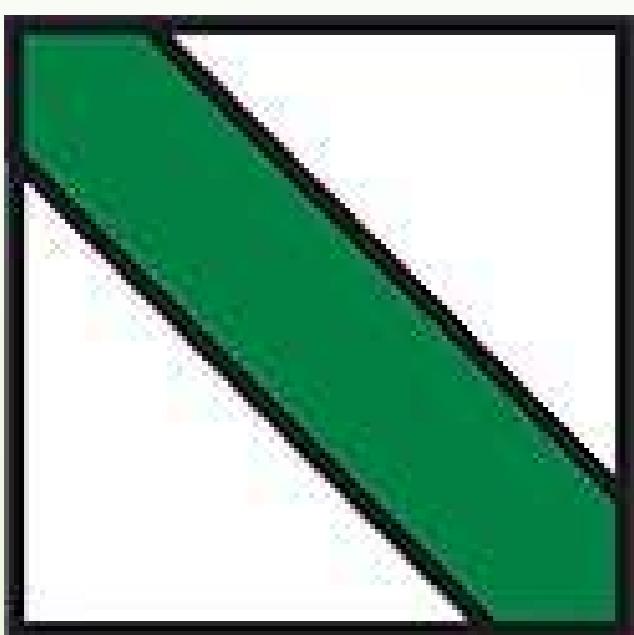

Sady na Papuľke v jarnom čase kvitnutia sú bezpochyby najkrajšie
(Foto: Ing. Milan Ďuroch)

Ovocný sad v lokalite Papuľka, pri ktorom práve stojíte bol založený v povojnovom období. Je na škodu obyvateľov Hontu a aj scenérej krajiny, že upúšťame od tradičných zručností a aktivít, ktoré živili obyvateľov tohto nádherného kraja.

“Ak chceš porozumieť stromu, musíš sa pozrieť do zeme, v ktorej sú jeho korene. Rovnako je to aj s ľudmi.”

Romano Guardini

Močidlo

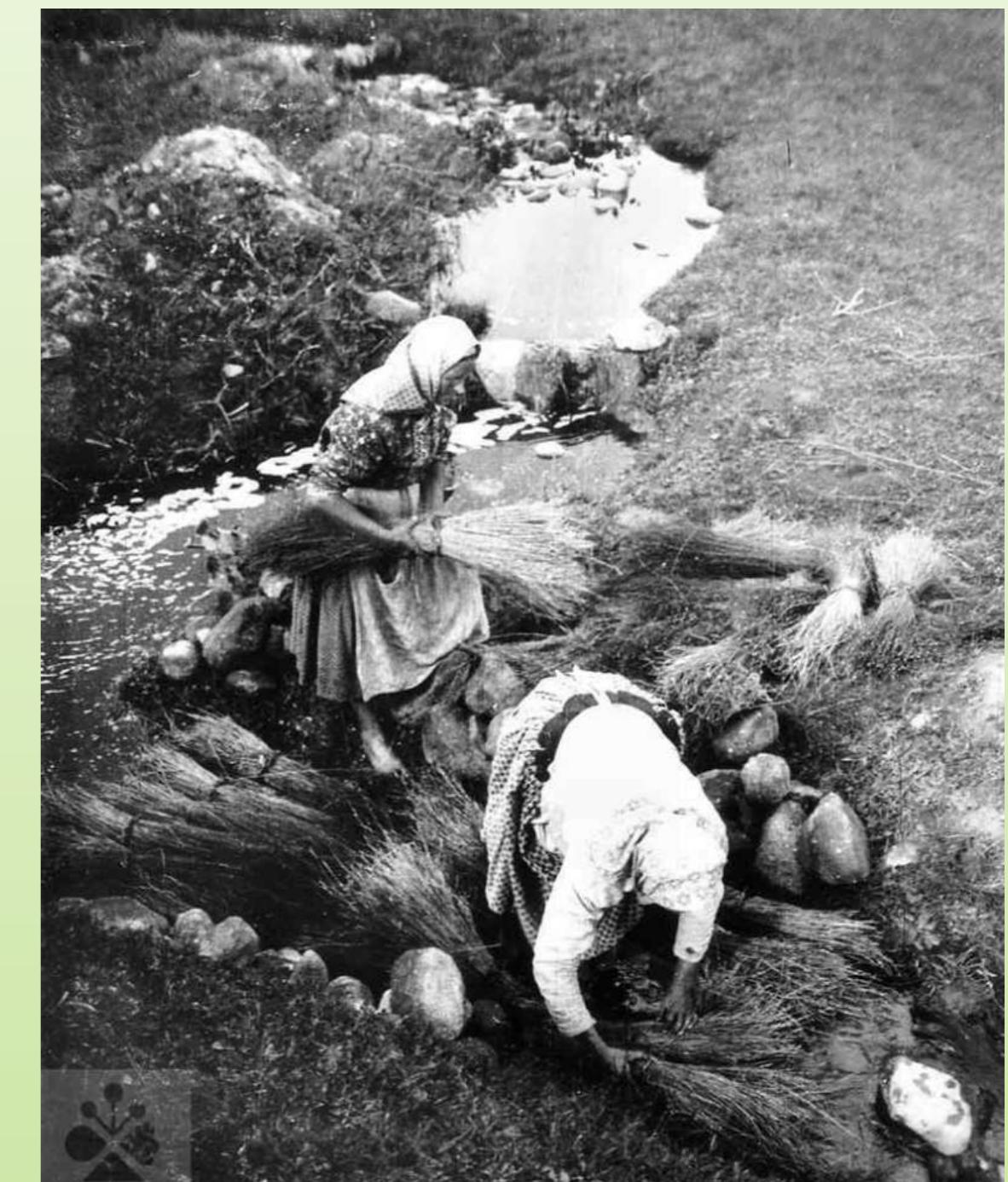
Ekochodník

“Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba”

4

Močidlo je prirodzená alebo umelá priehlbina naplnená vodou, v ktorej sa máčali stonky ľanu a konopy, surovín pre výrobu odevov. Konope patria k najstarším technickým plodinám. Ich byle sa používali na zhotovovanie pradiva. Konope sa siali na Žofiu na vyhradených miestach - konopiskách. Od výšky byle závisela kvalita nite i dĺžka spriadaných vlákien. Prvé sa trhali tzv. poskonné konope, ked' sa z ich kvetov v júli začalo prášiť. Materné konope sa trhali v septembri alebo koncom augusta. Po vymlátení semena sa konope močilo v močidlách. Poskonným konopám stačili na odhnité bylí v močidle dva týždne, materným tri týždne. Namočené konope sa potom na priľahlých lúkach sušilo v snopoch a po usušení spracúvalo. Najprv sa tŕklo na stupe, ďalej sa lámalo trepaním na trlici. Jemné nite sa získali až česaním na česadle. Z vyčesaného vlákna sa v zime priadli na kolovrátkoch nite. Napradené nite ženy motali na motovidle. Takto pripravené nite sa navíjali na krosná. Do fašiangov muselo byť vlákno “popradenô” a do Veľkej noci aj “potkanô”. Utkané plátno sa bielilo znova pri močidlách. Z neho gazdiná ušila odev pre celú rodinu.

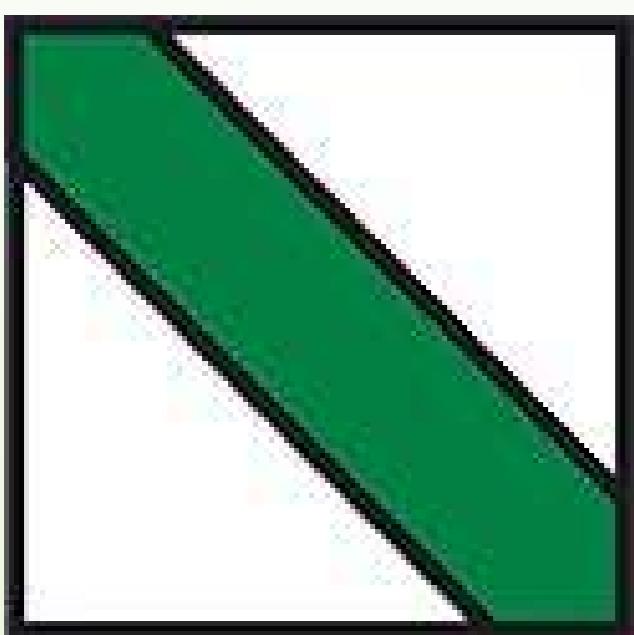
Skoro každá obec v regióne Hont mala svoje konopisko a močidlo, no niektoré boli v tejto činnosti známe na širokom okolí. Napríklad obyvatelia Dolných Mladoníc boli známi tým, že sa venovali najmä spracúvaniu konope. Aktivity spojené s výrobou odevov sa prenesli aj do ľudových piesní. Každý z nás určite pozná piesne “*Močila konope močila...*” “*Išli dievky ľan trhat...*” “*Vretienko mi padá, ktože mi ho podá...*”

Močenie konopí na začiatku 20. storočia v podtatranskej obci Stôla
(foto: Karol Plicka)

Kolovrátok

Pôda a jej funkcie

EkoChodník

“Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba”

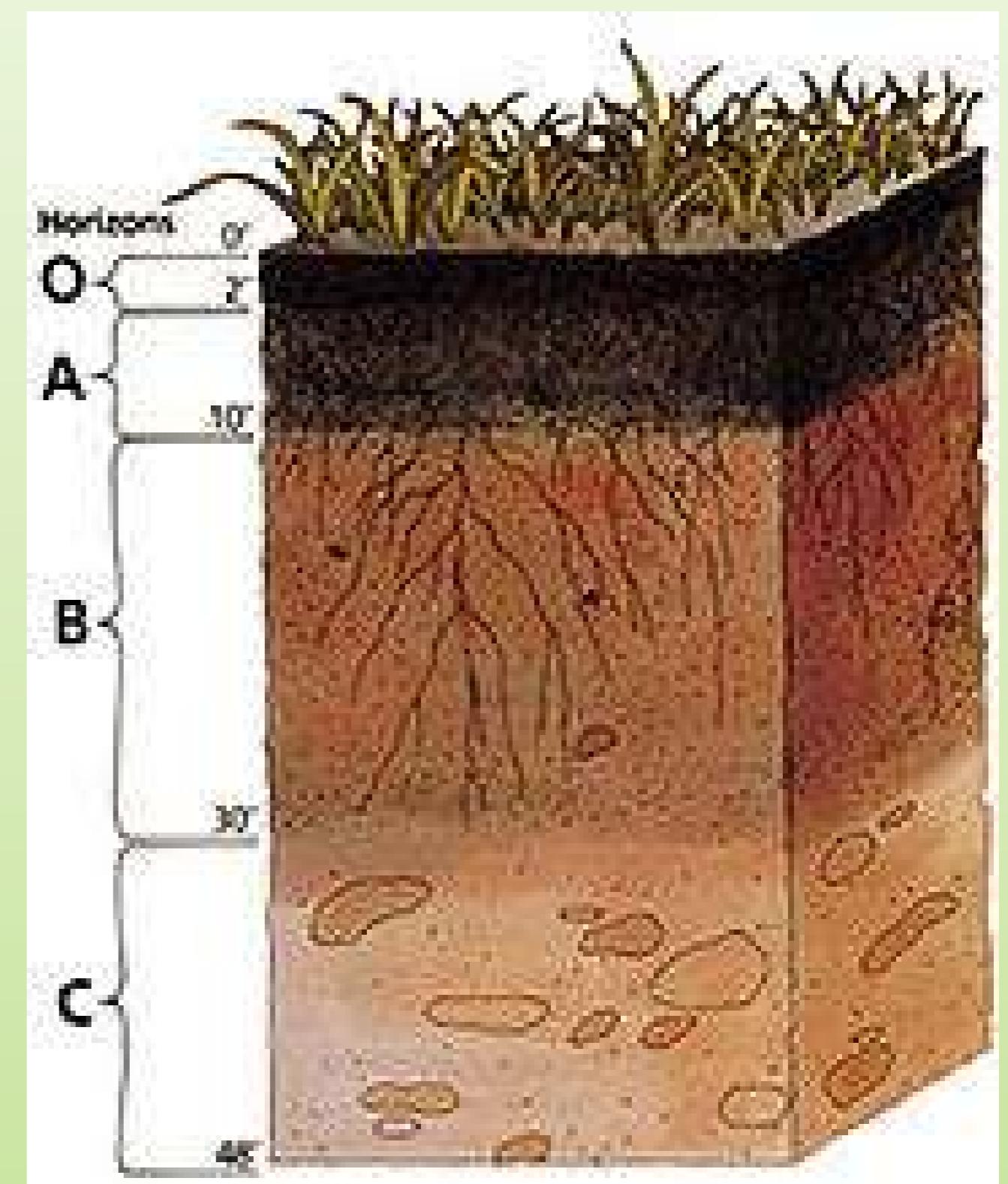
5

Pôdy sú multifunkčné prírodné zdroje, ktoré plnia v krajine významné a nezastupiteľné funkcie.

Produkčná funkcia - úrodnosť, tvorba biomasy, (priemerná úroda obilních 4t / ha).

Ekologické mimoprodukčné funkcie - akumuláčna, filtračná, pufračná, transportná (1 m³ pôdy obsahuje 250 litrov vody).

Všetky tieto funkcie radia pôdu medzi základné zložky životného prostredia a nesmierne cenné kultúrne dedičstvo každého národa.

1 cm vrstva pôdy sa v našich podmienkach vytvára stovky rokov avšak intenzívnym obhospodarovaním napr. širokosiatych plodín (kukurica) dochádza aj na mierne sklonených svahoch k odnosu pôdy - erózii, čo predstavuje niekoľko ton na hektár za rok. Zásoby pôdy ako prírodného zdroja sú však limitované a súčasným obhospodarovaním pôdy ktorá nie je trvalo udržateľná ničíme zdroje pre budúce generácie. Osvietenstvom sformovaná moderná doba, ktorej nie je vlastná ani bázeň pred dielom Stvoriteľa ani kresťanská pokora, predchádzajúce pretváranie prírody v ostatnom storočí vystupňovala do miery nebezpečnej pre stabilitu našej planéty

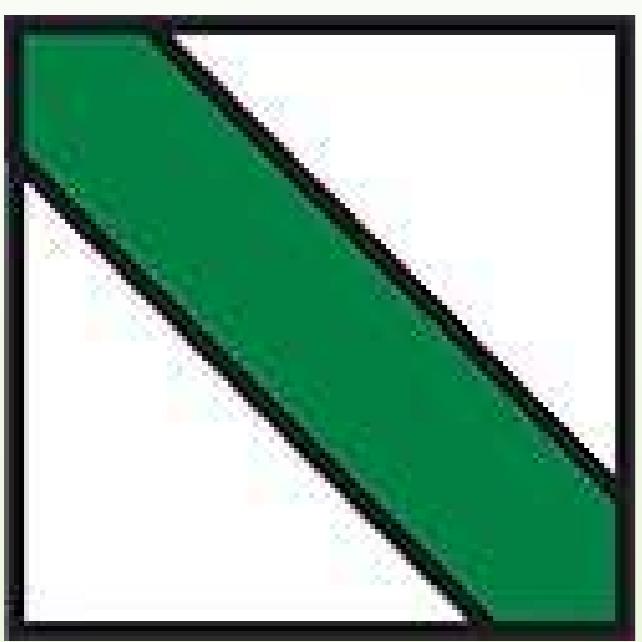

Kríž na Hozníku z roku 1869 (foto: F. Číž)

“Preto bez ohľadu na to, či poriadok a účelnosť v prírode chápeme ako výsledok slepej náhody, evolučného determinizmu alebo dielo vyššej Inteligencie za stvoreným vesmírom, nás postoj k nej by sa mal zmeniť na vzťah posvätnej bázne, opatrnosti, zodpovednosti a ochrany”

Benedikt XVI

Skutočná udalosť viažúca sa k tomuto miestu: Kríž na Hozníku, ktorý stojí osamotený uprostred poľa bol až do konca II. Svetovej vojny obkolesený 2 mohutnými lipami. Pri prechode vojnového frontu dopadol do tesnej blízkosti kríža minometný granát, ktorý obidve lípy zničil, no kríž ostal nepoškodený.

Mokrad'

Ekochodník

"Spoznávajme svoj kraj a spoznáme samých seba"

6

"Tajch" na Rovni je prirodzene zamokrená lokalita podmienená rovinatým reliéfom terénu a nepriepustnou vrstvou zhutneného sopečného popola - tufu v podloží. V 60 - tich rokoch tu bola vyhlbená jama, ktorá sa prirodzene zaplnila vodou pre účely protipožiarnej ochrany. Vytvorila sa tak vodná plocha, ktorá zvýšila biodiverzitu tohto miesta. Je tu početný výskyt žiab a často tu môžete stretnúť divé kačky.

Mokrade - sú územia, v ktorých základným faktorom ovplyvňujúcim prostredie a v ňom žijúce rastliny a živočíchy, je voda. Patria k najproduktívnejším ekosystémom sveta a považujú sa za kolísku biologickej biodiverzity. Mokrade však patria k najohrozenejším ekosystémom. Pre ich zachovanie bol podpísaný osobitný Dohovor o mokradiach majúcich medzinárodný význam (Ramsar, Irán, 1971), nazývaný aj Ramsarský dohovor. Na Slovensku máme 13 medzinárodne významných mokradí (Ramsarská lokalita). V našom regióne je to Ramsarská lokalita Poiplie.

Tajch na Rovni. Jesenný pohľad v roku 2013 (foto: J. Capuliak)

Viete, že...?

2. Február je svetový deň mokradí

*"Ľudská ekológia a ekológia životného prostredia kráčajú spolu"
 pápež František*